

Jesus som själavårdare: Ett hermeneutiskt teologiskt studium

Lars-Göran Sundberg (Ph.D)

Johannelunds teologiska högskola, Uppsala

lars-goran.sundberg@johannelund.nu

Abstract: This article is an investigation of how to understand the concept of “Jesus as counselor” as it pertains to the hermeneutical gap between the historical Jesus and present day praxis of pastoral care. The expression “do like Jesus” is put into a critical discussion in the light of the New Testament understanding of Jesus as God incarnate and the Kingdom of God as center piece in the gospels. It is argued that if one desires to learn from Jesus’ and his way of relating to people, including paying attention to the Kingdom of God oriented identity of pastoral care and counseling, which includes guiding people towards Jesus himself, it presupposes a simultaneous and parallelistic movement.

Keywords: Jesus as counselor, Pastoral theology, pastoral care and hermeneutics, practical theology.

1. Inledning

Själavård är en integrerad del av den kristna kyrkans uppdrag och bör därmed ha en given förankring i Bibel och teologi.¹ Även om förhållandet inte är helt okomplicerat, måste kristen själavård identitetsmässigt ses som ett teologiskt ämne och därmed relatera till och ha sin grundläggande förankring i Gamla och Nya testamentets texter och inte minst i Jesus Kristus. Mycket finns förstås att säga om själavårdens förankring och förhållandet till Bibeln i allmänhet² – här är dock ärendet främst att titta på några aspekter av förhållandet mellan själavård och evangeliernas Jesus. Även om detta sällan uttalas i högre grad torde evangeliernas Jesusgestalt och därutöver Apostlagärningarnas och brevens tolkning av honom vara av central betydelse

även för själavårdens grund och ärende. Grevbo hävdar, med all rätt, att hela Jesus liv och tjänst kan beskrivas ha själavårdande karaktär.³

Den centrala frågan som skall ägnas uppmärksamhet i denna undersökning är hur kopplingen mellan Bibelns historiska Jesusgestalt, porträtterad i evangelierna, förhåller sig till vår samtids själavård med dess uppdrag? Särskild uppmärksamhet ges till förhållandet mellan Jesu Kristi gudom, inkarnation och förhållande samt det hermeneutiska gap som tidshistoriskt och kulturellt uppstår.

2. Jesus som frälsare och exempel

Den teologi som präglats av den protestantiska reformationen är i allmänhet kristologisk med korsteologi i centrum. Följaktligen pendlar den allmän-pastoral undervisningen mellan två poler – å ena

sidan människans rättfärdiggörelse (kunskapen om och den personliga erfarenheten av Jesus Kristus som frälsare) och å den andra hennes helgelse (att följa och bli lik Kristus).⁴ Den pastorala teologins församlingsuttryck rör sig mellan polerna i form av evangelisation, mission, predikan, undervisning, själavård och diakoni – ibland med viss ambivalens.⁵ Det är dock inte så enkelt att den ena polens frågor helt kan hänskjutas till somliga delar av den pastorala teologins domäner (t.ex. evangelisation – mötet) medan andra tas omhand av andra delar (t.ex. undervisning – helgelse). Teologiskt är det i alla händelser omöjligt att tänka sig den ena polen utan den andra. Kristen efterföljelse förutsätter nyfödelse/rättfärdiggörelse och rättfärdiggörelse pockar på konsekvenser – dessutom med förståelsen att Gud med sin Ande är verksam i båda.

Med ovanstående bakgrundsförståelse är det intressant att en datasökning⁶ om vad som är skrivet om kopplingen mellan själavård och Jesus liv och tjänst påfallande ofta lyfter Jesus som föredöme och exempel. Jesus liv och beteende tas inte sällan som metodisk förlaga för ett eller flera områden i själavårdspraxis.⁷ Liknande exempel finns också på andra pastorala områden; evangelisation,⁸ helande och befrielsebön⁹.

Med tanke på att kristuslikhet enligt Paulus är målet för den upprättade människan, (Kol. 3:10) är det kanske inte konstigt att många förändringsstrategier knyts till Jesus som exempel. Vid eftertanke är det dock anmärkningsvärt att man gör så eftersom Jesus själv förutsätts vara källan till förändring och den som skapar transformation. Kristuslikhet formas inte enbart genom beteendeförändring och mänskliga försök att efterlikna Jesus. Flera av författarna låter dock läsaren förstå att ”metoderna” underförstått används som

ett utflöde från människor som mött evangeliets frälsare och därför vill använda Jesus som exempel. Denna senare dimension är viktig utifrån det reformatoriska grundmönstret att efterföljelse är en konsekvens och frukt av mötet med frälsaren. I paradigmet lag – evangelium kommer kallelsen att ”komma till Jesus” före den att likna eller göra som Jesus. Detta blir tydligt i reformatorernas teologi där det betonas att människans transformation inte är ett verk som människan själv åstadkommer, utan ett verk av Kristi Ande genom Ordet, något som Gud åstadkommer.¹⁰

I det följande vänds nu uppmärksamheten mer specifikt till anknytningen mellan själavården och evangeliernas Jesus.

3. Jesus som själavårdare och de kontextuella gapen

Kopplingen mellan Jesus och själavård väcker flera frågor, varav tre ägnas särskild uppmärksamhet här. 1) På vilket sätt sammanfaller och konvergerar kyrkans själavårdsuppdrag med Jesus uppdrag? 2) Vad betyder det att Jesus i Nya testamentet, enligt dogmhistorien, framträder som både sann Gud och sann människa för förståelsen av Jesus som frälsare och förebild i själavårdande praxis? 3) Vad betyder det existerande historiska och kulturella gapet mellan Jesus liv (*sitz im leben*), och själavårdaren på 2000-talet när det gäller att knyta an till Jesus som själavårdare?

Det relativt knapphändiga materialet som direkt adresserar frågan om Jesus som själavårdare¹¹ fokuserar primärt samtalskonst och tar fasta på hur Jesus bemötte människor. Precis som Capps påpekande i fråga om Bibelns roll i stort, är inte frågan om Jesus *är* relevant för själavård, utan snarare *hur* själavården lämpligen relaterar till evangeliernas Jesus.¹²

Själavårdsuppdraget och Jesus uppdrag

I några grova drag prövas först Jesus huvudsakliga uppdrag och ärende mot kyrkans själavårdsärende och funktion.

I Markusevangeliet görs gällande att Jesus liv och tjänst handlar om och förkroppsligar Guds rikes existens och kommande.¹³ Paulus förklarar i sin tur att Jesus är Guds närvaro också i och genom människoblivandet då han avstod härligheten för att bli som en av oss, fylld av och verkandes i kraft av Anden¹⁴ ända till döden, uppståndelsen och förhärligandet.¹⁵ Bemyndigade av Jesus sänds lärjungarna ut i en slags förlängning av hans tjänst, att demonstrera Guds rikes inbrytande¹⁶ och Apostlagärningarna är fortsättningshistorien uttryckt i och genom den kristna församlingens liv. Evangelisten Johannes menar att Jesus liv och tjänst är gudsrikestecken¹⁷ och Paulus summerar att detta mynnar ut i ett pastoralt arbete som syftar till att människor blir ”fullvuxna i Kristus” (Kol. 1:28). Frågan är hur detta relaterar till dagens själavård?

Även om det saknas en allmänt accepterad definition av själavård är det värt att titta på ett par av dessa i ljuset av ovanstående enkelt skissade gudsrikes-scenarier och reflektera något över hur de kan positioneras. De två definitioner som valts är författade av Owe Wikström och Leif Gunnar Engedal. De är intressanta eftersom båda är tongivande i breda lager av samtida nordisk själavårdsförståelse.

Själavård innebär att utifrån den kristna kyrkans tro och verklighetsuppfattning genom det enskilda samtalet stödja människans psykiska och andliga utveckling.¹⁸

Själavårdens upphov och bas är den treenige Guden och hans gärningar i världen. Själavårdsprocessen siktar mot att de erfarenheter

som utgör människors faktiska livsverklighet skall tydas, bearbetas och förvandlas i mötet med Guds skapande och frälsande gärningar. Själavårdens primära uppgift är att vara en tjänare åt och förmedlare av detta möte.¹⁹

Som definitioner betraktat pekar båda på vikten av att själavården är förankrad i den kristna kyrkan och hennes trosmässiga och teologiska föreställningsvärld. Logiskt är då själavården knuten till kyrkans uppdrag och förankring i Bibel, teologi och tradition om än Wikström inte tydliggör eller specificerar det ytterligare. Engedal ser hela själavårdens existens, såväl historisk som nuvarande, förankrad i att treenig Gud är aktiv och verksam i människors liv och livssituationer, vilket varken görs särskilt tydligt eller motsägs av Wikström.

Båda uttrycker att själavårdens syfte och mål är holistiskt. Hos Wikström synliggörs det genom de dimensioner hos människan som vanligen hänvisas till psykoterapi respektive andlig vägledning.²⁰ Här begränsar han sig i förhållande till den vidare pastorala praxis som historiskt beskrivits genom och inkluderats i begreppet ”helande”.²¹ Engedal tar fasta på ”livserfarenheter” – vilket kan förstås brett. Målet fångas genom det som vanligen fokuserats i det enskilda själavårdande samtalet, dvs. bearbetningen, men tanken finns också att Gud transformerar i och genom det. Att t.ex. bön och förbön kan ingå är inte osannolikt. Det finns ändå här en viss begränsning i förhållande till det vidare begreppet ”helande”. Sammanfattningsvis pekar dessa definitioner på växt, transformering och den räddning som finns i Gud. Där är Engedal tydligare än Wikström kopplad till den bibelförankring som beskrivs ovan.

Om detta lilla ”fallstudium” placeras

i ett pastoralteologiskt historiskt ljus, som Clebsch och Jaekle ger genom stickorden ”helande”, ”uppehållande”, ”vägledande” och ”försonande” uppfyller Wikströms och Engedals definitioner stora delar av stickordens etos. Som påpekat finns det främst en lucka i den vidare betydelsen av ”helande” med anspelning på Guds shalom. Som församlingssjälavård betraktat uttrycker detta möjligen något av den nutida dissonans som Oden påtalar när han i spjärn mot Gregory den Store menar att själavården bör vara sammanvävd och korrelerad med liturgi och förkunnelse och ge näring åt den kristna församlingen (”the community”).²² Bådas ovanstående definitioner är relativt individfokuserade och förankrade i den nordiska folkkyrkokontexten. Emellertid finns i Wikströms och Engedals själavårdsförståelse en uppenbar koppling, om än huvudsakligen indirekt och implicit, mellan Jesus huvudsakliga uppdrag och kyrkans syfte och mål med själavården. Hur detta ser ut i praktiken är förstås inte konkretiserat genom definitionerna.

Härefter vänds uppmärksamhet till frågan om det historiska och kulturella gapet mellan evangelietexternas Jesus och själavårdspraxis.

Jesus identitet och vår tids själavårdare – hermeneutiskt gap

Föreställ dig nu ett möte med en nutida församlingssjälavårdare. Som konfident hälsas du välkommen och ni går till en avskild plats för enskilt samtal – kanske ett samtalsrum. Själavårdaren koncentrerar sig på att möta och lyssna in dig som konfident – tänker på att ha en god kroppshållning, speglar, frågar, vägleder och kanske ber. Du får berätta och se nya perspektiv, anar en transcendent närvaro och får vägledning trots det svåra samtalsämnet och kan åtminstone bitvis se en

konstruktiv väg framåt. Efter en stunds samtal, vägledning och bön är det läge att avsluta och eventuellt komma överens om att träffas igen.

Låt oss med en fantasieggande kon-textförändring föreställa oss att själavårdaren du möter är evangeliernas Jesus från Nasaret, sann människa, inkarnerad Gud – Jesus Kristus.

När du möter Honom på en promenad slår han följe med dig och genast känner du dig sedd och respekterad av honom (Luk. 24:14-15). Mitt bland människorna ber han dig berätta om och ”hålla fram” din belägenhet (Mk. 3:5) och så gör han som i mötet med Simons svärmor eller den spetälske mannen – tar dig vid handen och låter dig bli helad vid blotta beröringen (Mk. 1:29-31; 40-42; 3:10). Identifierar han demoner skulle han tillsäga dem att lämna dig. Vore ditt problem av mer tankemässig art skulle han undervisa dig en stund och ge dig vägledande uppmaningar (Mk. 7:24-30; 10:1-12; 12:28-34).²³ Helad och fri, undervisad och utmanad skiljs ni åt – mötet är avslutat.

De två scenarierna är inte bara olika, de antyder också ett hermeneutiskt gap. Å ena sidan ett potentiellt nutida möte mellan en konkret själavårdare och konfident, och å andra sidan evangeliernas Jesus möte med människor i sin historiska samtid. Hyperkarismatikern skulle invända att det första scenariot är en förvanskning av uppdraget från evangeliet eftersom målet för honom/henne är att rakt av efterlikna och ”göra som Jesus”. Den sekulärreligiöse skulle hävda att det senare speglar en svunnen kultur och tid med för 2000-talet obegripliga beteenden som endast kan förstås i avmytologiserad eller överförd form – om det över huvud taget kan ses relevant. Frågan om det hermeneutiska gapet med dess olika

dimensioner och implikationer skulle för-tjäna en längre utredning, men kommer här att begränsas till vissa observationer.²⁴

4. Iakttagelser av några hermeneutiska aspekter

I ett möte mellan de nytestamentliga texterna och vår tid kan det vara nyttigt att först iaktta några kristologiskt olika perspektiv som framträder.

1) De två scenarier som presenteras ovan visar i grunden på väsensskilda anspråk. Jesus messianska anspråk kan ses uttydd i Nya testamentet som inkarnerad evig Gud visavi församlingssjälavårdaren som skapad människa och dessutom enligt kristen teologi behäftad med synd och svaghet. Identitetsmässigt är de alltså skilda åt genom kategorierna inkarnerad gudom respektive människa. Oavsett det historiska och kulturella gapet torde då anspråket för en dagens själavårdare vara av annorlunda slag än det var för Jesus. 2) I båda scenarierna finns immanenta/”jordbundna” och transcendent/”gudomliga” dimensioner. Med detta menar jag att evangeliet hävdar att Jesus agerar utifrån sin identitet som Gud fast också helt och fullt i form av människa. Församlingssjälavårdaren agerar på ”gudagivet” mandat med uppdrag från kyrkan utifrån Bibel och teologi samt med löftet om Guds Andes aktiva närvaro och verksamhet. Förutsatt att den är verklig, skiljer sig Jesus *direkta* närvaro från den *förmedlade* och indirekta, som förkroppsligas, kanaliseras och symboliseras i och genom själavårdaren. 3) Det finns dock en gemensam mänsklig sida i både Jesus och själavårdarens möte med människor. I kraft av att vara fullt ut människa möter Jesus människor också på ett sant mänskligt plan om än, som Hebreerbrevet påpekar, utan synd (4:15). 4) Jesus är frälsaren

och den i Gamla testamentet förebådade profeten, prästen och konungen, medan församlingssjälavårdaren är en del av ”Kristi kropp” (1 Kor. 12:27) och har uppdraget att vägleda *fram till* frälsaren, själens herde och vårdare (2 Petr. 2:25) i Andens kraft (Kol. 1:28–29).²⁵

De fyra perspektiv som utkristalliserar sig är:

- 1) Gud – människa
- 2) inkarnerad Gud – människa med kraft av Anden
- 3) fullkomlig människa – människa
- 4) frälsare och Gudsriket förkroppsligad – vägledare till frälsaren och i Gudsriket.

Här följer ytterligare några preliminära iakttagelser angående hermeneutiska kontaktpunkter.

Själavårdsdisciplinens uppmärksammade av de hermeneutiska frågorna är blygsam vad gäller det historiska gapet mellan Jesus som själavårdare och vår tids själavårdare. Tacksamt nog har det dock sedan länge bearbetats i annan teologisk forskning.²⁶ De båda själavårds-scenarier som presenterades ovan relaterar till sina olika kontexter av tid och kultur, även om dessa dimensioner inte skall överdrivas.²⁷ Frågan om anknytning dem emellan är relevant, inte minst utifrån att hela Jesus liv och tjänst hade själavårdande karaktär.²⁸

Först kan konstateras att karts kalan 1:1 mellan Jesus och kyrkans församlingssjälavård inte existerar.²⁹ Trots detta delar vi, som Thiselton uttrycker det, samma mänsklighet som bibelns människor vilket gör att det finns grund för att de hermeneutiska horisonterna skall kunna mötas.³⁰ Då är det viktigt att båda horisonterna behandlas med respekt³¹ och att det finns självdistans till vår egen tids själavårdskontext³² och kulturella antaganden så att de inte står i vägen för

evangeliernas texter. Nya testamentets beskrivningar av gudomliga ingripanden och handlanden kan i sig vara utmanande och även te sig svårförståeliga för en nutidsmänniska. Det bör understrykas att det kan vara en minst lika svår uppgift att som själavårdare anta en god kritisk distans till den egna kontexten och de processer som där pågår.

För det andra är det, enligt Gadamerisk hermeneutik, inte ovanligt att de historiskt förankrade texterna, som till exempel evangelieberättelserna, till sin natur överskrider sin horisonts gränser. Ligger det inte i sakens natur att texter där en transcendent Gud är involverad karaktäriseras av att vara nyskapande med potens att överskrida båda de hermeneutiska horisonterna?³³ Nya testamentet påstår vidare att den helige Ande är verksam i och genom dessa sammanhang.³⁴ Enligt Ricoeur ligger dock den hermeneutiska utmaningen i villigheten att vara kritisk, liksom att vara öppen för att lyssna och i sin tur vara lydig att gå dit spåren leder.³⁵ Frågan är inte *om* det är möjligt att finna anknytning utan *hur* den skulle kunna se ut mellan evangeliernas Jesus och dagens själavårdare. Med utgångspunkt från texterna om den inkarnerade Jesus Kristus med gudsrikesidentitet i sin person och gärning är frågan hur denna verklighet delges och konvergerar med församlings-själavårdarens funktion och agerande i kraft av och lydnad för evangeliets och kyrkans gudsrikesuppdrag. Eftersom det grundläggande i Jesus liv, förkunnelse och ärende är Guds rike, enligt evangelieberättelserna,³⁶ måste konvergensen innefatta och relatera till en helhetsförståelse av Jesus gudsrikesliv och tjänst som uttrycktes i förkunnelse, helande av sjukdomar, betvingande av naturens krafter, befrielseakter, etc.³⁷

5. Evangeliernas Jesus – fyra perspektiv för själavårdare

De fyra identifierade perspektiven tas nu som utgångspunkt för att reflektera över innebörden av anknytningen mellan evangeliernas Jesus och dagens själavårdare; (1) Jesus som Gud, (2) Jesus som Gud inkarnerad, (3) Jesus som sann människa och (4) Jesus som förkroppsligande Guds rike i egenskap av Frälsare.

Perspektiv 1

Frågan är hur den hermeneutiska kopplingen ser ut mellan *Jesus som Gud* och själavårdaren som syndfull människa? De två kategorierna är som tidigare nämnts helt olika. I det fall Gud har ett ärende till människor så är Jesus identitet helt avgörande för hans agerande. Nya testamentet talar om Jesus som Gud och hans människoblivande och agerande ägde rum utifrån hans messianska anspråk om att meddela och ge vidare Guds frälsning, helande och befrielse, det vill säga Guds shalom,³⁸ till människor. Inför Jesus som Gud har då själavårdare och konfident samma ställning. De är båda behovets barn och därmed objekt och uteslutande föremål för Guds handlande. Genom själavårdarkontexten formeras dock rollerna så att konfidenten blir objekt och själavårdaren agent medan Jesus är subjekt. Själavårdarens principiella roll i detta förhållande kan sägas vara att förbereda, instruera, undervisa om och vägleda fram till Jesus själv som i sig är Gud och därigenom den som agerar och utför.³⁹ Detta förhållande kan beskrivas som en själavårdens kristologiska och soteriologiska aspekt. Jesus är Gud och därmed frälsaren, helaren, vägledaren, uppehållaren och försonaren.⁴⁰ Jesus identitet är grund för handlandet och därmed tolkningens riktning.⁴¹ I denna kategori möter vi ett för många främmande förhållningssätt

där textens Jesus definierar situationen och personerna med deras behov. Hierarkin är ofrånkomlig utifrån att texten hävdar gudomlig uppenbarelse genom Jesus Kristus. Sett utifrån Apostlagärningarna och de nytestamentliga breven exemplifieras detta perspektiv närmast av människors möte med det gudomliga Ordet och deras respons till detta. Evangeliets och Jesus Ord träffar människor (Apg. 2:37–38), Jesus uppenbarar sig i en syn och talar kallande (Apg. 9:1–19). Paulus gör klart att det är Kristus som förkunnas och människor möter den gudomliga genom Bibelns Ord – evangeliet som förmedlar Kristus och hans berörande närvaro och transformering (Apg. 12:24).⁴² Paulus tar däremot avstånd från att befinna i en jämbördig position med Kristi närvaro eller Ordets verksamma kraft (Apg. 14:8–18).

På vilket sätt själavårdare och konfident formerar det konkreta förhållnings sättet är dock en sak som behöver diskuteras vid annat tillfälle. Genom själavårdens historia har den hierarki som ses här ofta tagit sig uttryck i en själavårdsrelation med konfidenten som mottagare och själavårdaren som utgivande expert.⁴³ Så måste förhållandet emellertid inte förstås idag. Själva poängen är hur konfidenten får assistans att som människa möta Gud i Kristus utifrån de definierade behoven.

Perspektiv 2

Med människoblivandet i fokus ställs här Jesus som *inkarnerad Gud* i förhållande till själavårdare som ”har” och ”leds av” Guds Ande. Om än perspektiv 1 och 2 överlappar varandra och inte helt går att skilja åt tas i den senare fasta på den teologiska utsagan om gudomlig närvaro och verksamhet i och genom gudamänniskan Jesus Kristus liksom i och genom själavårdaren. Jesus är fortsatt Gud, men har enligt Paulus avstått den gudomliga här-

ligheten (Fil. 2) i specifik mening och verkar och leds då utifrån Guds Ande. Gud är också verksam i den Kristustroende människan (själavårdaren) genom Guds Ande (Joh. 14:15–20; 16:7–15; Rom. 8:9–11). Kategorierna Jesus och själavårdaren är inte heller här helt kompatibla eftersom Jesus är och agerar utifrån att vara inkarnerad Gud och själavårdaren som människa präglad av synden. Guds Ande är verksam i och genom båda fast på olika sätt. Olikheten är, bör påpekas, inte bara en fråga om ”grad” utan också om ”art”.⁴⁴ Det råder här en begränsad analogi i förhållandet mellan Jesumänniskan och själavårdaren. Mänsklig medkänsla är lik den medkänsla Jesus visade, om än inte identisk. Själavårdare kan dela en annan människas lidande och vända, men det lidande Kristus led var också knutet till hans försonande död där han inte bara lider med oss utan också för oss.⁴⁵ Hermeneutiskt kan detta perspektiv förstås som ett livsvärldsfenomen⁴⁶ där text och Jesus ursprungliga livsvärld används av Anden genom själavårdaren i en konfidents liv. Denna tanke om Jesus gudomliga människoblivande och närvaro fortsätter också efter himmelfärden⁴⁷ genom att Anden sänds att vara Guds representant hos människan (Joh. 14:26; 16:5–8). Genom ett sådant perspektiv antyds att själavårdaren inte bara verkar utifrån ett allmänt gudomligt uppdrag, utan också genom Guds Andes kraft och inflytande. Det ligger i Andens natur att visa på Jesus Kristus, transformera i riktning mot Kristuslikhet, vägleda, skapa gemenskap och skickliggöra för kärleksgärningar.⁴⁸ Dessa livsvärldsuttryck är förankrade i Jesustexterna och samtidigt går de utöver dem genom Andens verksamhet i nuet. De narrativa teorierna⁴⁹ pekar på ett sådant överskridande genom att visa hur bibliska berättelser både döljer och

uppenbarar Jesus identitet och därför stimulerar människors föreställningsvärld samt aktiverar möjligt tänkande för vidare handling.

Flera exempel i Apostlagärningarna och brevtexterna tydliggör ett sådant perspektiv. En remarkabel situation återges där Petrus och Johannes å Jesu vägnar tilltalar den lame mannen vid Sköna porten (Apg. 3). ”I nasarén Jesu Kristi namn: ’stig upp och gå’” (3:7) och Guds verksamhet och kraft utlöses. Det omtalas att ”under och tecken gjordes genom apostlarna” (Apg. 2:43).⁵⁰ Teologiskt utgår förklaringsmodellen från Paulus förståelse av Andens närvaro till följd av mötet med och välkommandet av Kristus⁵¹ samt hans tal om Guds Andes verksamhet genom gåvor hos den troende (Rom 12; 1 Kor. 12).⁵² Paulus beskriver vidare hur kraften och Kristusnärvaron överförs och förmedlas via människor. Han ser sig själv som Kristi sändebud i försoningens tjänst (2Kor. 5:18-19), och de heliga skall enligt honom utrustas för att kunna fullgöra sin tjänst i församlingen (Ef. 4:12) – ytterst för att i Guds kraft föra människor fram till Kristusmognad (Kol. 1:28-29). En mycket konkret beskrivning av hur Guds kraft och närvaro kan verka genom Anden exemplifieras i 2 Kor. 7:6-7: ”... Gud som tröstar...tröstade mig genom att Titus kom...genom den tröst han fått hos er...”. Hela kedjan beskrivs som att Gud är verksam med tröst.⁵³

Genom att knyta perspektiv 2 till Anden ser vi ett gudomligt verk som ligger nära perspektiv 1, men som är annorlunda eftersom Anden med sin närvaro och verksamhet helt och fullt kan använda själavårdarens person och funktion.⁵⁴ Denna aspekt av själavården kan beskrivas som pneumatologisk.

Perspektiv 3

När vi fäster uppmärksamhet på Jesus som sann människa och därmed Jesus mänsklighet, förstås inte det som att Jesus har lämnat sin gudomliga natur.⁵⁵ Jesus kropp och närvaro betraktas däremot som helt och fullt mänsklig, dock utan synd, vilket skall ses i förhållande till själavårdaren som är människa, men felbar sådan. Med reservation för de begränsningar som anges i dimension 2 finns här för själavårdare ytterligare en möjlig yta för identifikation med Jesus. Hebreerbrevets författare antyder att Jesus mänsklighet, ”som vi”, är basen för att människor med förtroende och tillit kan vända sig till Honom i deras svaghet (Hebr. 4:15-16). Perspektiv 3 utgör den närmast möjliga konvergensen mellan Jesus och själavårdare. Jesus kan här ses som exempel och förebild/föredöme att efterlikna och ta efter för i princip vem som helst⁵⁶ och för själavårdare och konfidenter (Luk. 24:13-35; Joh. 13:15; 1 Kor. 11:1; 1 Petr. 2:21⁵⁷). Denna aspekt skulle kunna beskrivas som antropologisk. Man behöver således jämföra hur Jesus respektive själavårdaren bemöter människor utifrån deras samtida kultur. Jesus ses dels samspela med kulturella och religiösa konventioner och dels utmana dem med hänvisning till en underförstådd gudomligt upprättad ordning – Guds shalom – där varje människa ses som Guds älskade skapelse.⁵⁸ I texterna finns rikligt med stoff för reflektion över den variation⁵⁹ av attityder och beteendemönster som Jesus uppvisar i relation till människor. Som axplock kan nämnas att han vid vissa tillfällen talar och handlar med pondus⁶⁰ och uppmanar till förändrat beteende,⁶¹ medan han vid andra låter människor ta konsekvenserna av sina val.⁶² Jesus möter människor med stor

respekt och tar aldrig ansvaret ifrån dem.⁶³ Evangeliernas berättelser om Jesus känsloliv är ytterligare exempel på mänskligt igenkännande. Här beskrivs sorg och ensamhet⁶⁴ och ytterst övergivenheten på korset. Utöver ängslan, ångest och lidande⁶⁵ finns också positiva känslouttryck, varav en del finns antyd- da mellan raderna. Som så ofta sker blandas glädje och frustration.⁶⁶ I perspektiv 3 handlar hermeneutiken mest om att vara människa och att ha en tillgång till det egna tanke- och känsloliv.⁶⁷

Detta perspektiv är svårast att identifiera i Apostlagärningarna och brevens texter. Att imitera eller identifiera sig med Jesus mäsklighet i hans gester eller beteenden står inte åtskilt från att agera i Ordets tjänst eller i den helige Andes kraft och gävouttryck. Snarare är det tvärtom så att Jesus-uttryck kan ses som ett uttryck för Andens närvaro och verkan (Gal. 5:22-25). Beteendet tas som intäkt för integritet gentemot Kristi Ord och Anden – och då snarare i form av livskvalitéer än direkta imitationer.⁶⁸ Att ha Jesus till föredöme är ett direkt uttryck för livet fött av Gud och därför eftersträvansvärt (Ef. 5:1ff.; Fil. 2:5-8; Kol. 3:12-13; 1 Thess. 1:6-7). Det är på en sådan grund som Paulus kan säga: ”Ha mig till föredöme liksom jag har Kristus till föredöme” (1 Kor. 10:11).

Perspektiv 4

I det fjärde perspektivet fokuseras på relationen mellan Jesus Kristus och Guds rike. Det innebär att det både finns en anknytning till de tre föregående perspektiven samtidigt som några särdrag kan identifieras. Evangelierna poängterar att Jesus Kristus personifierar Guds rike. Han inte bara symboliserar och representerar utan *är* det och det är genom Jesus Kristus som Guds rike kommer liksom i

framtiden fullbordas. Med själavårdaren är det annorlunda eftersom vederbörande som bäst representerar, symboliserar, agerar och vägleder å Jesus vägnar och mandat.⁶⁹ Liksom lärjungarna efter Jesus uppståndelse (Matt. 28:18-19) förväntas göra lärjungar, döpa och undervisa i rikets hemligheter sker detta genom att de sänds av Honom och att han beskrivs vara med dem. Själavårdaren representerar alltså Guds rike genom att vara sänd av Jesus och hans kyrka, ha Guds rike som ärende och att i detta verka i kraft av den Helige Ande. Till sin karaktär är perspektiv fyra integrerande eftersom det i hög grad knyter an till de föregående tre.

Jesus förmåga att personifiera Guds rike är möjlig endast i hans egenskap som Gud och Gud inkarnerad vilket speglas i perspektiv 1 och 2. Det är i hans mänskliga gestalt som Jesus kan ”känna med oss i våra svagheter” och kommunicera med människor och inbjuda dem till att ta del av gudsriket, vilket knyter an till perspektiv 2 och 3. I det tredje perspektivet inkluderas att Jesus är föredöme. Dessa distinktioner är förstas en teologiskt fiktiv beskrivning eftersom dess verklighet simultant existerar fullt ut i Jesus Kristus.

Själavårdarens uppdrag i perspektiv fyra är att å Jesus Kristus och kyrkans vägnar göra sig tillgänglig för Guds närvaro och att låta Gud komma med sitt rike, sin frälsning och sitt herravälde (Matt. 6:19). Det är för detta Kristus och kyrkan sänder själavårdaren att vara ”förvaltare av Guds hemligheter” (1 Kor. 4:1) genom att symbolisera, representera och vägleda i dessa Guds rikets hemligheter.⁷⁰ Själavårdaren kan sägas representera och gestalta Guds närvaro på ett trinitariskt sätt:⁷¹ (1) Genom det faktum att vederbörande är skapad av Gud och är medmänniska (en allmän

uppenbarelse av Gud och hans närvaro). (2) Som Kristustroende ha del av Anden och vara delaktig i kyrkans liv, synliggöra Kristus och vara del av hans kropp. (3) Vara sänd som kyrkans tjänare med vägledande uppdrag och en symbol för Kristi rike och dess kommande. Här inbegrips implicit och ibland explicit i det vägledande uppdraget dimensioner som har frälsningseskatologiska konsekvenser, vilket behöver beaktas när det gäller etisk och andlig vägledning.⁷² Ytterligare en dimension av gudsrikesperspektivet är själavårdens förankring i församlingen som ”kropp” med uttryck för gemenskap, omsorg och begåvning satt i funktion.⁷³ Precis som Guds rike och Guds frälsning ger uttryck för Guds shalom är själavårdarens uppgift att vägleda konfidenten holistiskt. Det betyder att andliga och existentiella frågor inte separeras från livets andra dimensioner. Konfidentens belägenhet tas i beaktande och ses i ljuset av Guds shalom och Guds anspråk på människors liv. Av nödvändighet måste konfidenten bli vägledad till Frälsaren själv för att i och genom Jesus Kristus få tillgång till den verklighet av Guds Shalom som han gör anspråk på att ge. Konfidenten kommer på så sätt med hjälp av budbärarens gestaltning av medmänsklighet och evangeliets budskap i kontakt med Guds rikets verklighet i så väl dess nuvarande begränsning som dess kommande fullhet.

I enlighet med klassisk teologisk förståelse förutsätter ett dylikt gudsrikesperspektiv förståelsen att Gud aktivt verkar i människan och låter Ordet från Gud öppna för att en mänsklig respons skall finnas inom räckhåll.⁷⁴ Det ligger också i sakens natur att själavårdaren själv är beroende av att kontinuerligt låta sig forma och ledas av Gudsrikets *shalom*.

Detta fjärde själavårdsperspektiv skulle

kunna beskrivas som eskatologiskt eftersom det rör sig mellan själavårdarens mänsklighet och Frälsarens gudomlighet – ett paradigm av ”redan-nu-och-ännu-inte”. Det gudsrikesperspektiv som Jesus personifierar berör inte bara en ”andlig sida” utan låter hela människans liv i förhållande till Gud speglas i Jesus Kristus. För Jesus är det en integrerad verklighet att både förlåta synder och se till olika kroppsliga behov.⁷⁵ Den besatte mannen får inte bara uppleva befrielse utan också värdighet i en social gemenskap.⁷⁶ Helheten rymms, så att säga, i delarna, när Jesus möter människor. Fariséerna däremot blir föremål för skarp kritik eftersom deras religiösa handlingar visar bristande integritet i förhållande till det som hör Guds rike till. De förvränger såväl Guds vilja som människors rätt att få del av den.⁷⁷ Jesus vägleder och förebrår lärjungarna när deras brist på tillit till Gud hindrar dem att vara andra till hjälp.⁷⁸ Jesus visar förtvivlan och vrede över vad synden och djävulen ställt till med hos människorna och ställer det i kontrast till Faderns kärlek.⁷⁹

6. Slutsatser – Jesus som själavårdare och vår tids själavårdare

Det är vanligt förekommande i själavårdslitteraturen och bland själavårdare i allmänhet att Jesus utgör grunden för deras arbete och blir därmed förebilden värd att följa. Det är däremot inte vanligt att titta närmare på hur Jesus och vår tid hermeneutiskt och teologiskt konvergerar. Som Geels och Wikström påpekar är forskning alltid reduktionistisk till viss grad.⁸⁰ En metodisk reduktionism blir tydlig i den här artikelns undersökning när den gestaltats i tre led. Först prövas, på ett skissartat sätt, i vilken mån Jesus gudsrikesvision, som ligger till grund för församlingens existens och uppdrag, är

synlig i själavårdsuppdraget? De två definitioner som användes visade sig kunna omfatta en sådan tanke om än på ett begränsat sätt. Ett andra led berör om och i så fall hur man kan se evangeliernas Jesus som själavårdare. Fyra perspektiv sorterades ut och baserades på evangeliernas beskrivning av Jesus identitet, liv, uppdrag och tjänst. Det bör betonas att det är givet att de fyra perspektiven är tvinnade i varandra. Som tredje led tar undersökningen fasta på att titta närmare på de fyra olika infallsvinklarna: (1) Jesus som Gud i människogestalt, (2) Jesus som människa som helt verkar enligt Faderns vilja i Guds kraft, (3) människan Jesus och (4) Jesus som i sin person gestaltar Guds rike. Dessa konstaterades kunna relatera till fyra varianter av en själavårdarens uppdrag (a) att öppna vägen fram till Jesus Kristus som frälsare, helare och befriare; (b) att verka i och i tjänst vara beroende av den helige Andes kraft för transformation mot kristuslikhet; (c) att lära av och följa Jesus exempel i hans möte med människor; och (d) att vägleda människor i Guds rikes hemligheter. Thiselton visar att hermeneutikens verktyg ger utrymme för att överbygga de historiska och textmässiga skillnaderna mellan Jesus och dagens själavårdarens horisonter.

Vi har därmed kommit till en summering av undersökningen och kan konstatera att kopplingen mellan Bibelns historiska Jesusgestalt, porträtterad i evangelierna, relaterar till vår samtids själavård på ett komplext sätt. Däremot framstår det klart att klyschan ”att göra som Jesus” måste avvisas som enskilt förhållningssätt. Just det faktum att Jesu Kristus förstås vara Gud, Gud inkarnerad, sann människa och förhålligad genom uppståndelsen innebär att det hermeneutiska gapet behöver överbyggas. Detta föreslås

ske genom att själavårdarens uppgift endels är att leda och vägleda till Jesus men också att agera som vägledare utifrån ett gudsrikesmönster förankrat i kyrkan som kropp med Anden som transformativ agent.

Undersökningen behöver ses i ett större sammanhang eftersom själavårdsuppdraget, så som det historiskt har förståtts, inte bara definierats utifrån Jesus tjänst och funktion som sådan utan från hela det tolkningsraster som brevlitteraturen har försett kyrkan med när det gäller förståelse av vad det generellt handlar om att vara kyrka och specifikt att själavårda. En sådan bredare förståelse ser naturligt nog att det centrala återfinns i Jesus person, i hans verk och ärende som den som kommer med Guds rike.

Genomgången av de fyra perspektiven torde göra klart att själavården som den relaterar till Jesus ser väldigt annorlunda ut i vår tid jämfört med evangeliernas beskrivning av Jesus tjänst. Detta har inte bara med historisk-kulturella orsaker att göra utan, inte minst, med de olika dimensioner av hermeneutiska gap som existerar mellan Jesus Kristus och den nutida själavårdaren vad gäller identitet och uppdrag. Med tanke på det kan vi förvänta den diskrepans och olikhet som illustrerades i de två scenarierna ovan.

Själavård har historiskt separerats från evangelisation bland annat eftersom människor i en sårbar situation först och främst oreserverat ska få vara föremål för omsorg och inte pressas av (omvändelse)-förkunnelse. Det finns dessutom risker för maktmissbruk och manipulation där identifikationen är stark med det gudsrikesuppdrag som förkroppsligats i Jesus person.

Carlsson menar dock att det istället för att helt avstå från att låta evangeliet om Jesus få höras i själavårdssammanhanget

handlar om att ha en god professionell hållning, en ödmjukhet inför sant identifierade behov och rätt timing.⁸¹ En själavård förankrad i evangeliet om riket förutsätter att själavårdare är rustade att både leda till Jesus Kristus och vägleda i Gudsrikets hemligheter i Andens kraft med stor ödmjukhet och lyhördhet till den enskilda människan. Detta gäller inte minst med tanke på den kroppskontext som församlingen utgör, där en flora av människor rör sig av unga och gamla, mer eller mindre mogna och visa – människor vilka ändå utgör ett slags själavårdens sammanhang.

Om kopplingarna mellan evangeliernas Jesus och vår samtids själavårdare skulle inskränkas till perspektiv 3 – Jesus som exempel – töms själavården på sin reformatoriska förankring, och därmed det som hävdas vara evangeliets förvandlande kraft som i sig härrör från Jesus själv. Luther och Calvin skulle bedömt detta som att begränsa sig till lagen, eftersom det handlar om att utifrån exemplet Jesus åstadkomma något i egen kraft som mänskliga. Enligt reformatorisk logik behöver

efterliknandet ha evangeliet som kraftkälla och motivation,⁸² men med denna i bagaget finns motiv och drivkraft att formas till kristuslikhet. Själavårdarens motivation och tjänst härleds alltså från evangeliet, Jesumötet och vandrigen med Honom. Henry Nouwen pekar på att själavårdsuppgiften, i vid bemärkelse, är större än ”att hjälpa människor att anpassa sig till en kravfylld omvärld”.⁸³ Det finns därmed en begränsning i att se Jesus enbart som föredöme. Att bli lik Jesus, eller ”att göra som Jesus” behöver då i grunden ses som ett uttryck för och en följd av det nya livet fött av Anden. Grevbo uttrycker saken genom att betona att Jesus både är *med oss och för oss*.⁸⁴ Diskussionen om de fyra perspektiven skulle lätt kunna föranleda en diskussion om psykologins eller de sociala vetenskapernas roll i själavården. Dessa har knappast berörts, men det betyder inte att de är oviktiga eller skulle vara oanvändbara. Frågan om deras plats behöver emellertid definieras efter att det konstaterats att också dagens själavård har sin förankring i teologins källa – Jesus Kristus.⁸⁵

Noter

1. Författaren vill tacka för fondmedel från FRIFO och SKY som gjort forskning möjlig som ligger till grund för följande artikel.
2. Sådana reflektioner har bl.a. gjorts av Donald Capps, *Biblical Approaches to Pastoral Counseling* (Wipf and Stock Publishers, 1981); Gary R. Collins, *Biblical Basis of Christian Counseling for People Helpers* (Colorado Springs: Nave Press, 1993/2001); och Roger Hurding, *The Bible and Counseling* (London: Hodder & Stoughton, 1992).
3. Tor Johan S. Grevbo, *Sjelesorgens vei: En veiviser i det sjelesørgeriske landskap – historisk og aktuelt* (Oslo: Luther forlag, 2006), 46.
4. För en koncis översikt, se t.ex. Geoffrey W. Bromiley, *Historical Theology: An Introduction*. (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publ. Co., 1978), 229–267. Se även Bengt Häggglund, *Teologins historia: En dogmhistorisk översikt*. (Lund: Glerups förlag, 1978), sid 191–243.
5. Liksom inom diakonin pågår inom själavården en viss diskussion om hur den exakta kopplingen mellan det meddelade/förkunnade ordet och det förkroppsligade ordet (i form av tjänande handling) ser ut. Att de är sammankopplade och inte kan stå helt utan varandra är klart. Meningarna går isär om hur framträdande och explicit evangeliets meddelade ord bör vara.
6. Främst en sökning bland skandinavisk och engelskspråkig litteratur.
7. Sådana exempel finns i större eller mindre delar av följande skrifter även om det inte nödvändigtvis är deras huvudpoäng: Duncan Buchanan, *The Counselling of Jesus* (London: Hodder and Stoughton, 1985); David E. Carlson, ”Jesus’ Style of Relating: The Search for a Biblical View of Counseling”. *Journal of Psychology and Theology*, (January 1, 1976): 181-192; Robert W. Gauger, ”Towards an Example Pastoral Care: Considering the Life of Jesus”, *Journal of Pastoral Care and Counseling* 68, no 4 (2014), 1-5. J.T. Holland, ”Jesus, A Model for Ministry. *Journal of Pastoral Care*. (December 1, 1982): 255-264; David W. Mangum. Counseling in the

- Footsteps of Jesus. (Dissertation Trinity College and Seminary in Cooperation with University of Liverpool, 2003); Hanna Wolff, *Jesus the Therapist*. (Oak Par: Meyer Stone Books, 1978); H. Norman Wright, *Crisis Counseling: Helping People in Crisis and Stress* (San Bernadino: Here's Life Publishers, 1985), speciellt sid 26–50.
8. Robert E. Coleman, *The Master Plan of Evangelism* (Old Tappan: Fleming H. Revell Co., 1963). Idén och förhållningssättet tydliggörs på sid 11–19. Boken utkom på svenska 1978 under namnet *Mästarens evangelisationsplan*.
9. David Pytches, *Come, Holy Spirit: Learning to Minister in Power* (London: Hodder and Stoughton, 1985). Den grundläggande kopplingen tydliggörs på sid. 38–61. Kom i svensk översättning 1990 med titeln *Kom Helige Ande*.
10. Hägglund, *Teologins historia*, sid. 190, 194.
11. Se not 5. Det finns flera texter som på ett mera indirekt sätt tar upp temat. En av dem är Henri J.M. Nouwen i *The Wounded Healer: Ministry in Contemporary Society* (Garden City: Image Books, 1979) i sin svenska version *Till Läkedom: Vår brustenhet – en källa till liv för andra* (Örebro: Libris, 1996). Dessutom innehåller ju varje själavårdsmodell som på något sätt knyter an till Bibeln och det bibliska materialet för sin förankring och utövning implicita ställningstaganden till evangeliernas Jesus. Detta vore i sig värt en egen undersökning.
12. Capps, *Biblical Approaches*, 12.
13. T.ex. i Mk. 1:14–28.
14. Luk. 4:1, 14–15.
15. Fil. 2:5–11.
16. Luk. 9:1–6, 10; 10:1–20.
17. Joh. 2:11.
18. Owe Wikström, *Den outgrundliga människan: Livsfrågor, psykoterapi och själavård*. Omarbetad utgåva. (Stockholm: Natur och Kultur, 1999), 175 och 2012 i 3e omarbetade utgåvan, sid. 338–339. En av de definitioner som frekvent cirkulerat i svensk kontext. Båda författarna anger att definitionerna är tentativa.
19. Leif Gunnar Engedal. ”En trestämmig sång? Relationen mellan andlig vägledning, själavård och terapi.” *Polanco Årsbok*, (2015): 105–106. Engedal får anses som en ledande och inflytelserik teoretiker i norskt och därigenom även nordiskt själavårdstänkande.
20. Wikström är dock klar på att själavård inte utesluter den yrkeskompetens som psykiatri och psykologi kan erbjuda.
21. William A. Clebsch and Charles R. Jaekle, *Pastoral Care in Historical Perspective: An Essay with Exhibits* (Engelwood Cliffs: Prentice Hall, 1964), 33–41.
22. Thomas C. Oden, *Care of Souls in the Classic Tradition* (Philadelphia: Fortress Press, 1984), 40.
23. Här ligger endast ett urval av texter från Markusevangeliet till grund för scenariot.
24. Bearbetning av den skillnad som finns mellan Jesus liv och verksamhet och församlingssjälavårdarens, som summariskt beskrivs här, är mycket begränsad i modern själavårdslitteratur. Antydningar finns dock hos författare som diskuterar själavårdens bibliska bas och anknytning. Se t.ex. Capps, *Biblical Approaches*, 9–46; Collins, *Biblical Basis*, 113–127; Deborah van Deusen Hunsinger, *Theology & Pastoral Counseling: A New Interdisciplinary Approach* (Grand Rapids: W.B. Eerdmans Publishing, 1995), 35–45. Hurding, *The Bible and Counseling*, 78–91; William B. Oglesby Jr., *Biblical Themes for Pastoral Care* (Nashville: Abingdon, 1980), 7–44; Samuel Southard, *Theology and Therapy: The Wisdom of God in a Context of Friendship* (Dallas: Word Publishing 1989), 63–82.
25. Också karismatiska/pentekostala själavårdare erkänner väsensskillnaden mellan de två presenterade scenarierna även om vissa menar att det finns en konvergens mellan Jesus agerande grundat på hans avklädande av gudomliga egenskaper (*kenosis*) Fil. 2:6–7, och att han därmed gjorde sig beroende, på ett ofelbart sätt, av Andens kraft för sitt tjänande. Jesus lärjungar agerar på ett korresponderande fast ofullkomligt sätt i Andens kraft, därav menar man, att paradigmet ”redan-nu och ännu-inte” är tillämpligt. Se t.ex. ”Vision and Values,” *New Wine*, Nedladdad pdf 2018-06-06, <https://www.new-wine.org/resource/1507>.
26. Fee och Stuart kallar det för att överbrygga ”den hermeneutiska klyftan; att överföra ’där och då’ från den ursprungliga texten till ’här och nu’ i vår egen situation”. Gordon Fee och Douglas Stuart, *Att läsa och förstå Bibeln: En handbok* (Kumla: HF:s förlag, 1994), 11. Thiselton gör en gedigen genomgång av problematiken och diskuterar de viktiga frågorna relaterat till olika författares olika bidrag till den hermeneutiska debatten över tid. Se: Anthony C. Thiselton, *The Two Horizons: New Testament Hermeneutics and Philosophical Description* (Grand Rapids: Eerdmans Publ. Co., 1980/1993) och Anthony C. Thiselton, *New Horizons in Hermeneutics* (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1992). Utöver de mycket begränsade reflektioner som förekommer här, hänvisas till Thiseltons två anförda verk.
27. Thiselton som ägnar den historiska frågan en omfattande diskussion (i kap. 7–10) och drar slutsatsen att ”the problem of pastness of the New Testament” varken skall ignoreras eller överdrivas. Thiselton, *The Two Horizons*, 63, 440.

28. Grevbo, *Sjelesorgens vei*, 46.
29. Dennis E. Nineham menar att detta gap i princip är omöjligt att överbrygga, medan Thiselton hävdar att "...the relation between biblical material and the present situation cannot be regarded as fully symmetrical." Thiselton, *New Horizons*, 606, samtidigt som vi inte ska döma ut materialet utifrån vår egen kulturs antagan- den. Thiselton, *The Two Horizons*, 53.
30. Thiselton, *The Two Horizons*, 55.
31. Gadamerisk tes. Thiselton, *The Two Horizons*, 57, 440. Inte minst är det viktigt med distans när texttolk- ningen tenderar att underordnas tradition av något slag. Se sid. 443.
32. Som exempel bearbetas de grundläggande filosofiska, psykologiska och teologiska bakgrundsfrågorna av Francis Bridger och David J. Atkinson, *Counseling in Context* (London: Harper Collins, 1994); de generella sociala och mellanmänniska frågorna knutna till själavården av John Patton, *Pastoral Care in Context: An Introduction to Pastoral Care* (Louisville: Westminster/John Knox Press, 1993); och de kulturella samt själva samtalskontexten av Berit Okkenhaug där hon fäster uppmärksamhet vid, det hon kallar för "Samtalets triangel och själavårdens kontext" i del I och II av sin bok *Själavård: en grundbok* (Örebro: Libris, 2004).
33. Se Thiselton, *The Two Horizons*, 80, där han diskuterar Pannenberg's historiesyn med tanke på bl.a. Jesus uppståndelse och "context of prophetic promise". Hela diskussionen förs på sid 74–84. Idén om en texts över- skridande av horisonter kommer från Gadamer.
34. Thiselton drar slutsatsen att Andens verk inte är oberoende av hermeneutik. Anden är verksam genom förståelse, inte oberoende av den. Thiselton, *The Two Horizons*, 440.
35. Relaterat av Thiselton, *New Horizons*, 26
36. C. A. Evans and J. J. Johnston, "Kingdom of God (Heaven)". I *The Oxford Encyclopedia of the Bible and Theology*. Edited by Samuel E. Balentine. Oxford University Press, 2015. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/>.
37. Exempel på dessa företeelser: Luk. 4:16–23; Matt. 4: 23–25; Mk. 1:40–45; 4:35–41; 5:1–20; Joh. 2:1–11.
38. Willard M. Swartley, "Peace". I *The Oxford Encyclopedia of the Bible and Theology*. Edited by Samuel E. Balentine (Oxford University Press, 2015)
39. Luk. 24:13–35 utgör ett intressant exempel då de så kallade Emmausvandrarerna möter den uppståndne Jesus och hans vägledning utan att förstå, förrän efteråt och i ljuset av Jesus brödsbrytelse, vad de faktiskt är med om. Detta möte med den förhålligade och gudomlige Jesus får stora konsekvenser för dem som Jesusvittnen, Luk. 24:33–35.
40. Ett exempel där betoningen ligger i dimension 1, i Guds unika handlande, beskrivs av Betsy Barber i "Soul Care and Spiritual Formation: An Old Call in Need of New Voices", *Journal of Spiritual formation and Soul Care*, 7, no. 2, (2014): 272-276.
41. George Lindbeck menar att: "It is the religion instantiated in Scripture which defines being, truth, goodness, and beauty, and the non-scriptural exemplifications of these realities need to be transformed into figures (or types or antitypes) of the scriptural framework..." i *The nature of Doctrine. Religion and Doctrine in a Post-liberal Age* (London: S.P.C.K, 1984), 118, citerad av Thiselton, *New Horizons*, 557.
42. Ett axplock av texter från breven visar med all önskvärd tydlighet att Paulus menar att den frälsande och förändrande kraften måste unikt härledas till Jesus Kristus och mötet med Honom. Se t.ex. Rom. 16–17; 1 Kor. 3:5–6; 2 Kor. 4:–6; Gal. 4:8–9; Ef. 1:13–14, 2:4–6, 10; Fil. 3:10–12; Kol. 1:28; 2:6; 10–11.
43. Gerkin diskuterar hur olika sätt att tänka själavård förändrats över tid. Charles V. Gerkin, *The Living Human Document: Re-Visioning Pastoral Counseling in a Hermeneutical Mode*. (Nashville: Abingdon Press, 1984), 11-22. Okkenhaug, *Själavård*, 80–92, reflekterar över den konkreta relationen mellan själavårdare och konfident utifrån nutida västerländsk kultursituation.
44. Uttrycken är hämtade från Hunsinger, *Theology and Pastoral Counseling*, i hennes diskussion av teologins och den gudomliga uppenbarelseens förhållande till psykologi i själavård, sid. 41.
45. Hunsinger, *Theology and Pastoral Counseling*, 41
46. Ett begrepp som använts av Schleiermacher, Dilthey och Wittgenstein i lite olika varianter syftande på att kliva in i en text och ta del av dess erfarenhet och som Thiselton uttrycker det: "re-live the life-experiences which led to the production of the text...". Thiselton, *New Horizons*, 559.
47. Luk 24:13–35 kan illustrera hur den inkarnerade Jesus identifieras precis som vilken god medvandrare (själavårdare) som helst men som i ljuset av uppståndelsen och förhålligandet (innan himmelsfärd) möter lärjungarna.
48. Exempel på det själavårdsperspektiv som beskrivs här finns i Buchanan, *The Counseling of Jesus*, och i Carlson, "Jesus Style of Relating". Å ena sidan relaterar Buchanan Jesustexterna till själavård som förebildande exempel (perspektiv 3) men han uttrycker sitt huvudsakliga spår på följande sätt: "There is no power outside the power of God, to which we can turn. We may have the finest counseling techniques, but if we have not the Spirit of Christ, we will lack the discernment, the love and the vision to see past ourselves..." sid 158–159.
49. Se Thiseltons, *New Horizons*, 567–569, där han bearbetar hur Ronald F. Thieman och George W. Stroup utvecklat narrativ teori.

50. Min kursivering.

51. Ef. 1:13; Rom. 8:11.

52. 1 Kor. 12:9 indikerar att helandets gåvor är flerfaldiga genom plural i grekiska texten.

53. Jfr. 2 Kor. 1:3–11.

54. Se även Paulus uppräknningar av Andens nådeverkningar i Rom. 12; 1 Kor. 12 och Ef. 4. Förutom att Collins, *Biblical Basis*, 151–171, beskriver Andens verk mer generellt så berör han även den konkreta själavårds-situationen, liksom hur denna dimension kan vara verksam i en klinisk psykologs kontext.

55. Jag ansluter mig till klassisk kalcedonsk kristologi vilket innebär att "...the divine nature of Christ is incarnate but never wholly *located* in a particular human body." och inte till nestoriansk teologi som tänker att Kristus består av två personer – en gudomlig och en mänsklig. Oliver D. Crisp, "Incarnation". I *The Oxford Handbook of Systematic Theology*, eds. John Webster, Kathryn Tanner och Iain Torrance, (Oxford University Press, 2007), 168.

56. Dimension 3 extraheras och tydliggörs av sjukhuspastorn Robert W. Gauger, "Toward an Example of Pastoral Care: Considering the Life of Jesus" i *Journal of Pastoral Care and Counseling*, 68, no 4, (2014):1–5. De förebildande dimensionerna som nämns är: beröring, medkänsla, viljan att förstå och att ta tid med den behövande.

57. Tre olika termer används i respektive vers, Joh. 13:15 (*hypodegma* – exempel/modell – imitation), 1 Kor. 11:1 (*mimetai* – som också förekommer i Ef. 5:1 och 1 Thess 1:6 – föredöme/exempel) och 1 Petr. 2:21 (*hupogemmon* – exempel).

58. Se t.ex. Jesus möte med en samarisk kvinna (Joh. 4:1–42), en spetälsk man (Matt. 8:1–4), en demoniserad man (Mark. 5:1–20) och en prostituerad kvinna (Luk. 7:36–50).

59. Carlson, menar att det utifrån variationen är både naivt och överoptimistiskt att försöka kodifiera en "Jesus själavårdsstil", förutom att Jesus var mer än en människa. Carlson, "Jesus's Style of Relating" 184.

60. Matt. 7:28–29; Mark. 1:27–28; Luk. 4: 31–32.

61. Joh. 8:11.

62. Luk. 18:18–27; Joh. 13:21–30, 18:1–4.

63. Matt. 20:29–33.

64. Luk. 19:41–44; Matt. 8:19–20.

65. Mk. 14:32–38.

66. Mk. 10:13–16; Matt. 11:25–27; Mk. 1:35–39; Matt. 15:21–28.

67. I den hermeneutiska gren som kallas semiotik handlar det för läsaren om att kunna matcha kodningen mellan text och det egna livet. Thiselton, *New Horizons*, 582, menar att: "If a straight match of shared code between the author and the reader occurs, a clear-cut communicative or transmissive process of understanding may be set in motion."

68. I Apostlagärningarna kommuniceras detta främst indirekt (Apg. 2:47, 4:32–34, 6:1–7 m.fl.). I Romarbrevet exemplifieras detta med hur Paulus menar att Guds kärlek ingjutits i den troendes hjärta genom Anden (5:5) och därigenom blir disponibel för beteenden enligt Guds verk i rättfärdigheten (6:12–14, 12:9–21).

69. Eide poängterar att formmässigt sker ett möte mellan själavårdare och konfident som utgörs av två subjekt. Detta leder till ett nyskapande i en sammansmältning av horisonter som utgörs av konfident och själavårdare. Innehållsligt existerar teorimässig förförståelse, men situationen fördjupas genom en kristen helhetsförståelse, särskilt genom Bibelns texter. Målet menar Eide är att nå fördjupning genom att konfident, text och själavårdare möts vilket leder till nya formuleringar av livets och trons erfarenheter, sid 116–118 i Öyvind M. Eide, *Förståelse og fordyppning: Perspektiv på den sjelsesorgeriske samtalen*, (Oslo: Luther forlag, 2014). Eide förhåller sig självklart till att Gud eller Jesus som direkt objekt eller handlande agent inte kan empiriskt studeras. Frågan kan dock väckas vad slags anspråk Jesus-texterna gör vad gäller gudomliga handlanden. Eide intar ett försiktigt förhållningssätt när han begränsar sig till kristen helhetsförståelse och Bibelns texter. För modernt vetenskapliga förhållningssätt i praktisk teologi hänvisas till Johannes van der Ven, *Practical Theology: An Empirical Approach*, (Leuven: Peeters, 1998), sid 81.

70. Guds närvaro i denna symboliska och överförda bemärkelse har beskrivits på olika sätt, inte minst vad gäller i förhållandet mellan psykoterapi och själavård. Oden menar i sin tidiga själavårdslitteratur att den klientcenterade psykoterapi gestaltar Guds närvaro "incognito Christ" oavsett terapeutens tro eller icke-tro. Thomas C. Oden, *Kerygma and Counseling: Toward a covenant ontology for secular psychology*, (Philadelphia: Westminster, 1966) refererat av H. Newton Malony i "God Talk in Psychotherapy". I *Wholeness and Holiness: Readings In The Psychology/Theology of Mental Health* (Grand Rapids: Baker Book House, 1983), 276. Min bedömning av Odens position är att den symboliska dimensionen snarare är att likställa med de perspektiv som Oates beskriver som "presence of God as Creator"; "The presence of God in the Strange and the Stranger" vilket har med de spår av Guds närvaro som hänförs till den allmänna uppenbarelsen. Den troende själavårdaren bidrar i sin tur, genom närvaron av Guds Ande, med ytterligare en dimension genom sin aktiva närvaro och sitt lyssnande, som Oates beskriver som "The presence of God in Listening, Silence and Community" samt i "The presence of God, the presence of the counselor, and the face of a parish". Wayne E. Oates, *The Presence*

of God in Pastoral Counseling, (Waco: Word Books, 1986).

71. Synliggjort av bl.a. Okkenhaug, *Självvård*, sid 47–48 i betoningen av skapelse, frälsning och livgivande vägledning. Niel Pembroke, *Renewing Pastoral Care: Trinitarian Perspectives on Pastoral Care and Counseling*, (Burlington: Ashgate, 2006) de specifikt relationella dimensionerna i självvård, med utgångspunkt i gudomen. Dessa tar sig uttryck, menar Pembroke, i såväl själva relationen självvårdare och konfident som i självvårdens församlingskontextualiserad.

72. Frågorna om människors andliga och eviga väl kan ibland sättas på sin spets. Se även tex. Okkenhaug, *Självvård*, sid 111–120.

73. I detta sammanhang hänvisar jag helt enkelt till en intressant undersökning av Robert Banks, *Paus's Idea of Community*, rev.ed., (Peabody: Hendrickson Publ. 1994).

74. Se Bromiley, *Historical Theology*, speciellt diskussionen om Ordets verksamhet av Athanasius sid 71, viljans natur av Augustinus, sid 121, evangeliets kraft av Melancthon sid 241 och om Andens verk av Thieleck sid 442–448.

75. En aspekt som jag avstår men som skulle förtjäna att diskuteras i detta sammanhanget är den kristna församlingssjälvvårdens relation till psykoterapi och psykiatri i sina olika tappningar. Eide summerar självvårdens unika bidrag i uttrycket ”visdom i evangeliets perspektiv”, i *Förståelse og fordykning*, sid 118.

76. Mk. 2:1–12; Mk. 5:15–16.

77. Matt. 12; 23:1–12.

78. Luk. 9:37–43.

79. Luk. 13:10–17; Mk. 3:1–6.

80. Antoon Geels och Owe Wikström, *Den outgrundliga människan*, 26–27.

81. Carlson, ”*Jesus' Style of Relating*”, 189.

82. Två av dem som relativt tidigt fäste uppmärksamhet på självvårdens bristande evangeliskt kristna identitet var Alastair V. Campbell, *Rediscovering Pastoral Care* (Philadelphia: The Westminster Press, 1981), se särskilt inledande diskussion sid. 11–28; Thomas C. Oden., *Care of Souls in the Classic Tradition*. (Philadelphia: Fortress Press, 1984). Se särskilt författarens egen resa i ämnet 11–42.

83. Se Nouwen, 1996, sid 62.

84. Grevbo talar i korthet om ”Jesus för oss” och ”Jesus med oss” på ett liknande sätt. *Sjelesorgens vei*, 47.

85. Nouwen, 1996, sid 99. Nouwen menar att om självvårdaren och självvården inte pekar mot och leder i riktning mot Honom som har och är Livet blir självvårdsärendet stympt. Som självvårdare behöver vi bäras av en vision och ett hopp ”som sträcker sig långt bortom den egna psykiska styrkans begränsningar, för det har sina rötter i gudsuppenbarelse och inte i den enskilda människan.”.